

Το προπατορικό αμάρτημα στη χριστιανική διδασκαλία

Ορθοδοξία / Ηθική

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος

Στο σημερινό δημοσίευμα, η εργασία του φιλόλογου κ. Ηρακλή Ψάλτη σχετικά με τα θέματα της αμαρτίας και της λύτρωσης στο έργο του Γ. Βιζυηνού, από την άποψη της Ορθόδοξης Θεολογίας (προηγούμενη δημοσίευση: <https://www.rempitousia.gr/?p=91740>) συνεχίζεται με την έκθεση της πατερικής διδασκαλίας για τη φύση και τις συνέπειες του προπατορικού αμαρτήματος.

1.3 Το προπατορικό αμάρτημα

Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε στο τέλος της κτίσης -αποτελώντας συγχρόνως δημιούργημα και εικόνα Θεού- και σύμφωνα με τη διάταξη της θείας δημιουργίας βρίσκεται μεταξύ των καθαρών πνευμάτων, που είναι οι άγγελοι, και του ακραίου υλικού χαρακτήρα των φυσικών στοιχείων[66]. Έτσι, στον κήπο της Εδέμ, όπου τοποθετήθηκε, αρχίζει η συμπαντική περιπέτεια και εκεί του γίνεται η οντολογική πρόταση για υπέρβαση του θανάτου από μέρος του Θεού[67].

Πηγή: fdathanasiou.files.wordpress.com

Στο τρίτο κεφάλαιο της *Γενέσεως* περιγράφεται η αστοχία του ανθρώπου, η διακοπή, δηλαδή, της σχέσης του με το Θεό, η αυτονόμησή του από Αυτόν, η απόρριψη της πρότασής Του και η επιδίωξή του να γίνει θεός ο ίδιος χωρίς τον Θεό. Αυτή η επιλογή του προπάτορα συμπαρασύρει μαζί του και ολόκληρη την κτίση στην πτωτική πορεία. Παύει, πλέον, αυτή να λειτουργεί ως «κόσμος», κόσμημα της σοφίας και της αγάπης του Δημιουργού. Ύστερα από την υπόδειξη του φρονιμοτέρου των θηρίων, του όφεως, *παραμορφώνεται* στους πρωτόπλαστους η εικόνα του Θεού και μετατρέπεται από Θεός-Πατέρας σε ανταγωνιστή και μοχθηρό δυνάστη, τα «θεούμενα ζώα», στη συνέχεια, εκλαμβάνουν τον πεπερασμένο εαυτό τους ως μέτρο έχοντας μάλιστα την αξίωση να είναι οι μόνοι κύριοι του πεπρωμένου τους[68]. Έτσι, η αυθαίρετη βρώση του καρπού της απόλυτης γνώσης του καλού και του κακού, χωρίς τις προϋποθέσεις που όρισε ο Δημιουργός, όχι μόνο δεν οδηγεί τον χοϊκό Αδάμ στην απόλυτη ευδαιμονία και θέωση -όπως αναμένει ο Πλάτωνας[69]- αλλά προκαλεί την ρήξη του με τον Θεό, το συνάνθρωπο και το Σύμπαν[70]. Ο άνθρωπος επιλέγει μια υπαρξιακή πορεία αυτονόμησης προσδιοριζόμενη αποκλειστικά από τις οικείες του προθέσεις. Οικοδομεί τον τρόπο ζωής του και διαμορφώνει τις επιλογές του σύμφωνα με ένα *ατομοκεντρικό πρότυπο* αποκομμένο από οποιαδήποτε μεταφυσική

αναγωγή[71].

Ο Άνθρωπος αποτελεί εικόνα Χριστού, επειδή ο Χριστός είναι αρχέτυπο του. Έχοντας, λοιπόν, πλαστεί κατ'εικόνα Χριστού, ο άνθρωπος είναι συγκροτημένος θεολογικά και για να είναι αυθεντικός, πρέπει να ζει *Χριστοκεντρικά*. Η σχέση, μάλιστα, εικόνας και αρχέτυπου είναι οντολογική και μυστηριακή (εσχατολογική και ευχαριστιακή) και όχι ηθική ή «μυστική» ή ψυχολογική ή οτιδήποτε άλλο[72]. Όταν, όμως, αρνείται τον Χριστό, αρνείται τον ίδιο τον εαυτό του και αυτοκαταστρέφεται[73]. Άνευ της κοινωνίας του Θεού η ανθρώπινη φύση παύει να είναι αυθεντική, παύει δηλαδή να είναι φύση, γίνεται παρά φύση. Έτσι, το είναι του ανθρώπου φθείρεται και *μεταπίπτει* στο μη είναι και τη φθορά. Για τη χριστιανική αυτοσυνειδησία ο θάνατος είναι «αφύσικος», γιατί η αμαρτία είναι παρά φύση[74].

Η *εσφαλμένη*, συνεπώς, *αυτογνωσία* του τον οδηγεί στη σύγχυση της γνώσης των ορίων της κτιστότητάς του και ο τρεπτός άνθρωπος βάζει κατά φαντασία στο θρόνο του Θεού τον εαυτό του[75]. Η αυτονομία, συνεπώς, του ανθρώπου είναι η πηγή και το περιεχόμενο της αμαρτίας, επειδή αποτελεί παραχάραξη της αλήθειας του ανθρώπου, ακρωτηριασμό και εγκλωβισμό του στη βιολογικότητα[76].

Για την ορθόδοξη βιβλικοπατερική παράδοση τα πλαίσια της προπατορικής, αλλά και κάθε αμαρτίας, είναι φυσικά. Όταν ο άνθρωπος κλείνει τα μάτια του στο φως, βρίσκεται στο σκοτάδι. Όταν χάνει το κέντρο του, αποδιοργανώνεται. Όταν απομακρύνεται από τη ζωή, πεθαίνει. Οι εντολές του Θεού αποτελούν την *υγιεινή* της ανθρώπινης ύπαρξης. Η αρρώστια, ο πόνος, ο θάνατος, που ακολουθούν την παράβαση των κανόνων της υγιεινής, δεν αποτελούν τιμωρίες που έρχονται από τους νόμους, αλλά *φυσικές συνέπειες* αυτής της παραβίασης[77]. Έτσι, μακριά από τον *Τριαδικό Θεό* η ψυχή ζητάει να τραφεί και καταφεύγει να απομυζά το σώμα. Γεννιούνται τα ψυχικά πάθη και συνακόλουθα η αμαρτωλή ζωή, η οποία καταλήγει να εκλαμβάνει την ύλη ως πηγή ζωής[78]. Οι σωματικές λειτουργίες που δεν τρέφονται από τη χάρη του Θεού, εκπίπτουν σε απλές βιολογικές λειτουργίες, ενώ οι ψυχικές σκληρύνονται, υπολειπούνται, εκτρέπονται και παραμορφώνονται[79]. Η παραμόρφωση, πλέον, του *ανθρώπινου προσώπου* είναι ολοκληρωτική.

Απτές επιβεβαιώσεις αυτής της νέας παραποιημένης πραγματικότητας που διαμορφώνεται μετά το προπατορικό είναι πολλές: η σχέση ισότητας μεταξύ των δύο φύλων[80] μετατρέπεται σε υποταγή της γυναίκας στον άντρα[81], η αδελφική αγάπη εγκαταλείπεται, ο Κάιν σκοτώνει τον αδελφό του[82], τον Άβελ, οι οικογενειακές σχέσεις διαρρηγνύονται, ο Νώε καταριέται τον γιό του Χάμ[83], και η επικοινωνία των ανθρώπων ακυρώνεται, η αποτυχία της κατασκευής του πύργου της Βαβέλ[84].

[Συνεχίζεται]

[66]Χ. Τερέζης, «Η Ορθοδοξία και ο σεβασμός της ανθρώπινης προσωπικότητας», όπ. παρ., σ.30.

[67]π. Ν. Λουδοβίκος, «Το πρόβλημα του κακού: από τον Αυγουστίνο στη σύγχρονη γενετική», όπ. παρ., σ.68.

[68]Σ. Δεσπότης, «Φιλοσοφική ηθική και χριστιανική ηθική» στο Α. Αντωνόπουλος, Σ. Δεσπότης *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας*, τόμος Γ, *Διαχρονικές Συνιστώσες της Χριστιανικής Θεολογίας στην Ορθοδοξία* (Πάτρα: Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, 2008)σ.155-218, εδώ σ.182.

[69]Πλάτων, «Ο μύθος του σπηλαίου» στην *Πολιτεία ή Περί δικαίου* (514a-520e), στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.mikrosapoplous.gr/texts1.htm> (ημερομηνία ανάκτησης: 30-5-2014).

[70]Σ. Δεσπότης, όπ. παρ., σ.182.

[71]Χ. Τερέζης, «Η Ορθοδοξία και ο σεβασμός της ανθρώπινης προσωπικότητας», όπ. παρ., σ.32.

[72] Κ. Αγόρας, «Άνθρωπος και Δημιουργία» στο Κ. Αγόρας, Στ. Γιαγκάζογλου, π. Ν. Λουδοβίκος και Στ. Φωτίου *Πίστη και βίωμα της Ορθοδοξίας*, τόμος Α, *Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας* (Πάτρα: Εκδόσεις Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, 2002)σ. 124-128, εδώ σ.127.

[73]Π. Νέλλας, *Ζώνον Θεούμενον*, όπ. παρ., σ.45.

[74]Κ. Παπαπέτρου, «Προπατορικόν αμάρτημα» στη *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία*, τόμος 10^{ος} (Αθήνα: Εκδότης Αθαν. Μαρτίνος, 1966)σ.637.

[75]Ν. Ματσούκας, *Δογματική και συμβολική θεολογία Β*, όπ. παρ., σ.205.

[76]Π. Νέλλας, όπ. παρ., σ.101.

[77]Π. Νέλλας, όπ. παρ., σ.202

[78]Π. Νέλλας, όπ. παρ., σ.204.

[79]Π. Νέλλας, όπ. παρ., σ.206.

[80]Γεν. 2. 23-25: «εἶπεν Ἄδὰμ· τοῦτο νῦν ὅστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου· αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἐλήφθη αὕτη· ἔνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὃ τε Ἄδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἤσχύνοντο».

[81]Γεν. 3. 16: «καὶ τῇ γυναικὶ εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει».

[82]Γεν. 4. 8: «καὶ εἶπε Κάϊν πρὸς Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διέλθωμεν εἰς τὸ πεδῖον. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέστη Κάϊν ἐπὶ Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν».

[83]Γεν. 9. 24-25: «ἐξένηψε δὲ Νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος, καὶ εἶπεν· ἐπικατάρατος Χαναάν· παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ».

[84]Γεν.11. 9: «διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς Σύγχυσις, ὅτι ἐκεῖ συνέχεε Κύριος τὰ χεῖλη πάσης τῆς γῆς, καὶ ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς Κύριος ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς».

<http://bitly.com/18VquvL>